

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

Z OBSAHU:

- DANGLOVÁ, O.: Rurálna komunita v transformácii
FALŤANOVÁ, E.: Poľnohospodárske robotníctvo ako sociálny fenomén
MACHO, P.: Štefánik ako symbol a mýtus v historickom vývoji
VANOVIČOVÁ, Z.: Milan Rastislav Štefánik v ústnej tradícii na Slovensku
IVANOVA, R.: Bulharská etnológia a výzva do 21. storočia

Na obálke:

*1. strana: Ilustrácia z publikácie Júliusa Bodnára: Dr. Milan Rastislav Štefánik.
Československý národný hrdina, jeho život a dielo. Bratislava 1921*

Preklady: Zuzana Búriková

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia.

This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, Slovenský národopis deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of Slovenský národopis you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P. O. Box 57, Nám. Slobody 6
810 05 Bratislava
SLOVAKIA

Electronic version accessible via Internet

URL <http://www.elis.sk>

HLAVNÁ REDAKTORKA

Gabriela Kiliánová

VÝKONNÉ REDAKTORKY

Hana Hlôšková

Tatiana Podolinská

REDAKČNÁ RADA

Lubica Droppová, Gyivicsán Anna (MR), Martin Kanovský, Soňa Kovačevičová, Eva Krekovičová, Jan Krist (ČR), Milan Leščák, Martin Mešša, Magdaléna Paríková, Ján Podolák, Peter Salner, Zdeněk Uhrek (ČR), Miroslav Válka (ČR)

ŠTÚDIE

D a n g l o v á, Oľga: Rurálna komunita v transformácii.....	279
F a l ť a n o v á, Ľubica: Poľnohospodárske robotníctvo ako sociálny fenomén.....	300
M a c h o, Peter: Štefánik ako symbol a mýtus v historickom vývoji.....	314
V a n o v i č o v á, Zora: Milan Rastislav Štefánik v ústnej tradícii na Slovensku.....	328

VYHRADENÉ PRE

B e ň u š k o v á, Zuzana: Bulharská etnológia v súčasnosti.....	341
--	-----

DISKUSIA

Rozhovor s Prof. Dr. Radost Ivanovou (Zuzana B e ň u š k o v á).....	344
I v a n o v a, Radost: Bulharská etnológia a výzva do 21. storočia	348

MATERIÁLY

Vasyl' Domanyckyj a jeho kniha o Slovákoch zo zač. 20. stor. (Mikuláš M u š i n k a)...	355
Podiel Slovenska na výskume krajín Ázie a Afriky (Viktor K r u p a).....	368

ROZHLADY - SPRÁVY - GLOSÝ

Pozdrav p. riaditeľke Božene Filovej (Milan L e š č á k, Zora V a n o v i č o v á)...	374
K sedemdesiatinám Richarda Jeřábka (Marta P a s t i e r i k o v á).....	376
Životné jubileum PhDr. Pavla Kuku, CSc. (Ľubica M i ľ a n o v á).....	381
Vinšovanie k 70. narodeninám PhDr. Viery Valentovej, CSc. (Viera N o s á ľ o v á)...	383

Jubilantka Oľga Danglová (Juraj Z a j o n c)...	384
Tradičná ľudová kultúra na pôde Národného osvetového centra (Eleonóra K l e p á č o v á).....	393
28. Etnomuzikologický seminár (Juraj Z a j o n c).....	394
Výstava o Istrii pred bránami Bratislavy (Igor T h u r z o).....	397
Výstava o bývaní gemerských Rómov (Igor T h u r z o).....	398
5. medzinárodný letný seminár pre študentov etnológie v Maďarsku (Imrich T ó t h).....	399
Obnova vidieka predmetom konferencie (Igor T h u r z o).....	401
ŠVOČ - celoslovenské kolo súťaže (Dana J a v o r s k á).....	401

RECENZIE - ANOTÁCIE

Jeřábek, R.: Počátky národopisu na Moravě (Ján M i c h á l e k).....	403
Sopoliga, M.: Tradície staviteľstva a bývania na Slovensku (Juraj P o d o b a)...	404
Botík, J.: Slovenskí Chorváti (Viera U r b a n c o v á).....	407
Salner, P.: Židia na Slovensku medzi tradíciou a asimiláciou (Zora V a n o v i č o v á)...	410
Paríková, M.: Reemigrácia Slovákov z Maďarska v r. 1946-48 (Silvia L e t a v a - j o v á).....	412
Gašparíková, V.: Slowakische Volksmärchen (Gabriela K i l i á n o v á).....	414
Szent és Profántkozott a Szeged (Imrich T ó t h).....	415

CONTENTS

STUDIES

D a n g l o v á, Oľga: Rural community in the process of transformation.....	279
F a l ě a n o v á, Ľubica: Agricultural Labourers as a Social Phenomenon.....	300
M a c h o, Peter: Štefánik als Symbol und Mythos in der historischen Entwicklung.....	314
V a n o v i č o v á, Zora: Milan Rastislav Štefánik in the Slovak Oral Tradition.....	328

RESERVED FOR

B e ň u š k o v á, Zuzana: Bulgarian ethnology in our days.....	341
---	-----

DISCUSSION

Interview with Prof. Dr. Radost Ivanova (Zuzana B e ň u š k o v á).....	344
I v a n o v a, Radost: Bulgarian ethnology and challenge of the 21st century.....	348

MATERIALS

Vasyl' Domanyckyj and his book about Slovaks from the beginning of the 20th century (Mikuláš M u š i n k a).....	355
Contribution of Slovakia to the research of Asia and Africa (Viktor K r u p a).....	368

NEWS - HORIZONS - GLOSSARY

Greetings to Božena Filová (Milan L e š č á k, Zora V a n o v i č o v á).....	374
Jubilee of Richard Jeřábek (Marta P a s t i e r i k o v á).....	376
Jubilee of PhDr. Pavol Kuka, CSc. (Ľubica M i ě a n o v á).....	381
Jubilee of PhDr. Viera Valentová, CSc. (Viera N o s á ľ o v á).....	383
Jubilee of Oľga Danglová (Juraj Z a j o n c).....	384
Traditional folk culture - report of National tutorial centre (Eleonóra K l e p á č o v á).....	397
The 28th Ethnomusicological seminar (Juraj Z a j o n c).....	394
Exhibition on Istria before the gates of Bratislava (Igor T h u r z o).....	397
Exhibition on the habitation of Roma from Gemer (Igor T h u r z o).....	398
The 5 th International summer seminar of students of ethnology (Imrich T ó t h).....	399
Revival of countryside as a topic of conference (Igor T h u r z o).....	401
Student scientific conference - state-wide round (Dana J a v o r s k á).....	401

BOOKREVIEWS-ANNOTATIONS	403
-------------------------	-----

BULHARSKÁ ETNOLÓGIA V SÚČASNOSTI (alebo informácie zo študijného pobytu)¹

ZUZANA BEŇUŠKOVÁ

Systematické kontakty s bulharskými etnológmi a bulharskou ľudovou kultúrou majú v slovenskej etnologickej/národopisnej vede polstoročnú tradíciu. Najmä staršia generácia etnológov, ktorá bola zaangažovaná do riešenia projektov MKKKKB, sa s mnohými kolegami z Bulharska poznala nielen cez výsledky práce, ale aj osobne. Po roku 1989 sa síce mnoho vo vzájomných kontaktoch zmenilo, ale nemožno povedať, že by sa pretrhli. Naopak, po nasýtení prísunu nových možností vedeckého poznania zo západu sa ukazujú opäť spoločné roviny, v ktorých by sme si vo vzájomnej spolupráci mohli byť užitoční. Poznanie kultúrnych tradícií Balkánu sa po udalostiach posledného desaťročia ukazuje byť nielen kultúrnou a vedeckou, ale aj politickou a praktickou potrebou. Aj keď Bulharsko nie je horúcim zemiakom v novom usporiadaní Európy, s dianím v okolitých krajinách pociťuje úzku spolupatričnosť. Bulharských kolegov k nám v posledných rokoch vedie najmä záujem o výskum svojich krajanov žijúcich na Slovensku, ktorý by mal v rámci bulharsko-slovenskej interdisciplinárnej spolupráce vyústiť do monografie o Bulharoch na Slovensku.

V rámci etnologických inštitúcií akadémií vied oboch krajín dochádza k výmene odbornej literatúry, aj keď časopis Slovenský národopis bol za posledných desať rokov v Bulharsku k dispozícii len v Národnej knižnici v Sofii.

Ústav etnológie SAV pravidelne dostáva časopisy *Blgarski folklor*, vydávaný Inštitútom pre folklór BAN a *Blgarsku etnografiju/Blgarsku etnologiju* vydávanú Etnografickým inštitútom s múzeom BAN. Aj v Bulharsku sa pri názve disciplíny prikláňajú k termínu etnológia, napriek tomu, že popredné dve spomenuté inštitúcie si zachovali svoje názvy, aj tradičné delenie. Časopis *Blgarska etnografija* sa od roku 1995 premenoval na *Blgarska etnologija* a najúspešnejšie štúdie z neho sú publikované v angličtine v ročenke *Yearbook for Bulgarian Ethnology and Folklore*, ktorej periodicita závisí od finančných možností editorov. Okrem tohto periodika vydáva Etnografický inštitút s múzeom edíciu *Etnografski problemi na narodnata kultura*, v rámci ktorej vychádzajú monotematické zväzky štúdií orientovaných na materiálnu a duchovnú kultúru. Časopis *Blgarski folklor* si značku zachoval, upresnil však svoje zameranie ako "časopis pre folklórne, etnologické a antropologické štúdie". Niektoré jeho čísla sú monotematicky ladené a odrážajú témy, na ktoré výskumné tímy sústredzovali svoju pozornosť: napr. Mesto a folklór 1991/3, Politika a folklór 1993/4, Pop folk 1995/5, Krčma 1997/1-2, Svetonáhľad, relígia, folklór 2000/2.

Využívajúc zahraničné kontakty reprezentované najmä Klausom Rothom, od roku 1998 vychádza v angličtine ďalšie periodikum, ročenka *Ethnologia Balkanica. Journal of Balkan Ethnology*, vydávaná v spolueditorstve Etnografického inštitútu s múzeom BAN v Sofii, Inštitútom pre nemecký a porovnávací národopis na Univerzite v Mníchove a Asociáciou pre balkánsku antropológiu. Obsahom je orientovaná na problematiku celého Balkánskeho polostrova.

Ďalším periodikom vychádzajúcim od roku 1995 v bulharčine je časopis *Etnologija*,² ktorý vydáva Združenie pre výskum etnických spoločností a sídiel DIOS, občianske združenie, ktorého činnosť možno prirovnať Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV. K získavaniu finančných prostriedkov na publikačnú činnosť prispieva aj Centrum pre etnologické a folkloristické výskumy v Sofii. Tu treba poznamenať, že bulharskí kolegovia sa pomerne obratne zorientovali v možnostiach uchádzať sa o medzinárodné projekty a subvencie a mnohí sú priam existenčne prepojení so svetom cez internet, kde si vedia nájsť finančné zdroje nielen na realizáciu projektov, ale aj na doplnenie nízkych príjmov, ktoré poskytujú štátne inštitúcie.

Ďalšími existenčnými zdrojmi bulharských etnológov, podobne ako aj u nás, je rozšírenie výučby etnológie a vybraných predmetov na novovzniknutých univerzitách. Kým v minulosti bola výučba etnológie predovšetkým na tzv. starej Sofijskej univerzite, kde sa prednášala v rámci Katedry histórie, ktorej súčasťou bol aj Ústav etnológie, a v rámci Katedry jazyka a literatúry. V roku 1993 vznikla Katedra antropológie na Novej bulharskej univerzite v Sofii, kde sa v súčasnosti sústreďujú smerovania k modernizácii chápania antropológických vied v Bulharsku. Jej súčasťou je od roku 1997 aj výučba etnológie. Katedra združuje filozofov, lingvistov, historikov a etnológov. Za svoje prioritné úlohy považuje terénne výskumy, teoretické semináre, na ktorých hostujú pedagógovia zo západnej Európy a USA a vydávanie ročenky *Antropologičeskije izsledovanija*, ktorá vychádza od roku 2000. Na jej naplnení sa podieľajú pedagógovia a študenti. Dosiaľ boli štúdie v ročenke venované monotematickým blokom, ako napr. Relígia a identita, Historická antropológia, Antropológia a folklór, Kultúra a rituál, Terénna prax atď. Tematicky mapuje témy voliteľných blokov v magisterskom štúdiu, ktorými sú 1. Kultúrna a sociálna antropológia, 2. Porovnávacía religionistika, 3. Kultúra a slovesnosť, 4. Eurázijská kulturoológia.

Výučba etnológie, alebo aspoň vybraných problémov je v súčasnosti aj na univerzitách v Plovdive, Velikom Tarnove, Burgase, Blagoevgrade a Šumene.

Publikačná činnosť bulharských etnológov je bohatá, napokon aj počty pracovníkov vedeckých ústavov BAN sú podstatne vyššie než na Slovensku: V Inštitúte pre folklór je cca 50 a v Inštitúte etnografie s múzeom cca 80 pracovníkov. Do podoby knižnej publikácie sú dovedené aj mnohé dizertačné práce. Problémom zostáva nízka kvalita papiera a tlače, čo neumožňuje uverejňovať obrázky a robiť publikácie príťažlivejšími. Z množstva knižných publikácií, ktoré reprezentujú vývin bulharskej etnológie po roku 1989 vyberáme nasledovné:³

ANČEV, Anatol: *Armija i folklor*. Sofia 1995.

BALIKCI, Asen – STOJANOVA-BONEVA, Bonka: *Balkanski biznismeni v Kanada*. Sofia 1993.

BENOVSKA-SÄBKOVÁ, Milena: *Zmejat v blgarskija folklor*. Sofia 1992.

DASKALOVA-PERKOVSKA, Lilijana - DOBREVA, Doroteja - KOCEVA, Jordanka - MICEVA, Evgenija: *Blgarski folklorni prikazki*. Katalog. Sofia 1994.

- DASKALOVA-ŽELJAZKOVA, Nevena: *Karioti*. Sofia 1972.
- GEORGIEVA, Ivanička: *Blgarskite aliani*. Sofia 1991.
- IVANOVA, Radost: *Epos - obred - mit*. Sofia 1992.
- IVANOVA, Radost: *"Sbogom dinozavri, dobre došli krokodili"*. *Etnologija na promjanata*. Sofia 1997.
- JUFU, Zlatka: *Blgarski narodni pesni ot selata Knjažna i Valja Dragului, Rumaniya*. Sofia 1991.
- LEVI, Robert: *Buntat na malkata subkultura - t. nar. "hippari" v Blgariya prez 70-te i 80-te godini* (Revolta malých subkultúr tzv. "hippies" v Bulharsku v 70. a 80. rokoch). Sofia 1995.
- MARINOV, Dimitar: *Narodna vjara i narodni religiozni običaji*. Sofia 1994.
- MARINOV, Dimitar: *Blgarsko običajno pravo*. Sofia 1995.
- MARUŠIAKOVA Jelena - POPOV, Veselin: *Ciganite v Blgariya*. Sofia 1993.
- MARUŠIAKOVA Jelena - POPOV, Veselin: *Studii Romani*, zv. 1-2, 3-4. Sofia 1995/97.
- MIKOV, Ljubomir: *Blgarski velikdenski obreden folklor*. Sofia 1990.
- PIMPIREVA, Ženja: *Karakačanite v Blgariya*. Sofia 1995.
- POPOV, Račko: *Sveci bliznaci v blgarskija naroden kalendar*. Sofia 1991.
- POPOV, Veselin: *Blgarski narodni igri i predstavenija*. Sofia 1993.
- ROTH, Klaus (ed.): *Typenverzeichnis der bulgarischen Volksmärchen*, von Lilijana Daskalova-Perkowski, Doroteja Dobрева, Jordanka Koceva, Evgenija Miceva. Helsinki 1995.
- SIMEONOVA, Gatja: *Denjat na Kiril i Metodi*. Sofia 1994.
- VAKARELSKI, Christo: *Blgarski pogrebalni običaji. Sravnitelno izučavane*. Sofia 1990.
- VELČEVA, Nadja: *Rodopčankata*. Sofia 1994.
- VLČINOVA, Galina: *Znepolski pochvali. Lokalna religija i identičnost v zapadna Blgariya*. Sofia 1999.
- ŽIVKOV, Todor: *Etničijat sindrom*. Sofia 1994.

POZNÁMKY

- 1 Blok venovaný etnológii v Bulharsku je výsledkom 10-dňového študijného pobytu v Sofii v júni 2001, ktorý som absolvovala v rámci výmenných pobytov medzi SAV a BAN s finančným príspevím z grantového projektu Dynamika skupinovej identity z hľadiska časových a priestorových determinácií, Vega, č. grantu 2/1050/21.
- 2 Všetky vyššie spomenuté časopisy sú viac či menej kompletne k dispozícii v ÚEt SAV.
- 3 Výber bol uskutočnený pomocou článku Radost Ivanovej: New Orientations in Bulgarian Ethnology and Folkloristics. *Ethnologia Balcanica* 2, 1998, s. 225-233.

Vydáva Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s r. o.

Ročník 49, 2001, číslo 3
Vychádza štvrťročne

Hlavná redaktorka:
PhDr. Gabriela Kiliánová, CSc.

Výkonné redaktorky:
PhDr. Hana Hlôšková, CSc., Tatiana Podolinská, PhD.,

Redakčná rada: Doc. PhDr. Ľubica Droppová, CSc., Univ. prof. Dr. Anna Divičanová, CSc. Drh.b., (MR), Mgr. Martin Kanovský, PhD., PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, DrSc., PhDr. Jan Krist (ČR), Doc. PhDr. Milan Leščák, CSc., PhDr. Martin Mešša, Doc. PhDr. Magdaléna Paríková, CSc., Prof. PhDr. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Zdeněk Uherek, CSc. (ČR), PhDr. Miroslav Válka, PhD. (ČR).

Adresa redakcie: Klemensova 19, 813 64 Bratislava
Registr. č. 7091

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma
Slovak Academic Press, spol. s r. o. P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences
Vol. 49, 2001, Number 3

Editors: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Address of Editor: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovakia

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P. O. Box 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia
and SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences
Année 49, 2001, No 3

Rédacteurs: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Adresse de la rédaction: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang 49, 2001, Nr. 3

Redakteure: Gabriela Kiliánová, Hana Hlôšková, Tatiana Podolinská

Redaktion: Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slowakei

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

ISSN 1335-1303

MIČ 49 616

SAP
STAVBA A POKRYTÍ